

נר לדוד - גליון 65 ח' מר-חשון תשפ"ב

בס"ד

השבוע הסתלק לבית עולמו הגאון האדיר רבי אברהם ארלנגר זצ"ל שהרביץ תורה לתלמידים עשרות שנים בישיבת "קול תורה", ונודע בכל תפוצות ישראל על ידי ספריו הנפלאים "ברכת אברהם" על מסכתות הש"ס, שככל שאתה ממשמש בהם אתה מוצא בהם טעם של למדנות עילאית וישרות הדעת והסברא.

ערש לידתו של ר' אברהם בשוויץ בשנת תרצ"ב בבית אביו הדגול ר' שמשון רפאל, בן ר' אברהם אבי משפחת ארלנגר המפוארת, ואמו הצדקנית מרת טובא ע"ה שסיפורי מופת אודות צדקותה, ושמירת פיה ושפתיה עודם מסופרים מדור לדור.

רעייתו של ר' דוד זריצקי, מרת ברטה ע"ה, היתה אף היא נכדה של ר' אברהם ארלנגר, בתו של בנו ר' יוסף, ומכאן קשרי המשפחה והידידות הענפים ששררו בין שתי המשפחות.

ר' שמשון רפאל [אנקל רפאל], כפי שנקרא בפי בני המשפחה המורחבת, בעגה היקית הנודעת] היה יהודי מיוחד במינו. איש ישר דרך ונקי כפים, בעל אמונה מופלגת ותמימות נעלית. זכה לדורות ישרים ולצאצאים גדולי תורה ותלמידי חכמים, אנשים מרוממים, עובדי ה' באמת.

עם פטירתו בכ"ט שבט תשל"ג ספד לו ר' דוד זריצקי במאמר נפלא המשקף את דמותו הנפלאה והייחודית של יהודי אמיתי שקיבל הכל באהבה שאהב את בוראו, ומסר את כל חייו לחינוכם של ילדיו וכל צאצאיו בדרך התורה והאמונה.

התמונות המלוות את הגליון נלקחו מתוך הספר הנפלא "בית אברהם" לתולדות משפחת ארלנגר.

*

את צאתו לאור של הכרך הראשון של "ברכת אברהם" ליווה ר' דוד זריצקי במאמר הערכה. בשורות קצרות הצליח הסופר כדרכו להגדיר את מהותו של הספר ושל מחברו. גם מאמר זה מופיע בגליונו.

מה דודך מדוד ~ הדוד רפאל ~

– מה דודי מדודכם?

שדודי מלא דודיות כרימון. אין בו שום אבר שאין בו מן הדודיות המפורסמת שלו, וכשהוא הסתכל עליך ראית בו את הדוד, וכשהוא שוחח עמך, הוא שוחח באמצעות הדוד אשר בו וכל הנהגתו מאת היותו דוד ועד יום פטירתו היתה כשל דוד.

הוא חייך במשך כל ימי חייו, אף בימים שאחד משלשה-עשר ילדיו חזר מן הנחתום והלה הודיע לו כי אין לחם בשבילו, משום שהוא נשאר חייב אצל כל הנחתומים, ופרוטה לא נשארה בכיסו.

אז למה לא לחייך שלא באמצעות ככר הלחם?

הוא חייך אף שלא נשארה לו פרוטה אחת כדי לעשות שבת, אבל כידוע לכם, הדוד רפאל לא היה זקוק לכסף כדי להיות שמח, כדי שעייניו הכחולות, שנראו כה קטנות בפרצופו הגמלוני, יבזיקו משמחה.

בשמחה מחמת מה?

מחמת שיש שבת בעולם, והוא, רפאל ארלנגר בנו של אברהם ארלנגר המפורסם, אין לו במה לעשות שבת, השמעתם מימיכם הלצה מעין זו?

אבל השבת נעשתה באיזו צורה שהיא, אף ששום אדם בעולם, מלבד אשתו, לא ידע על כך, השבת נעשתה באמצעות החיוך הנצחי שלו, באמצעות עייניו החייכניות, באמצעות השמחה הגדולה שהיתה בלבו שהוא יהודי.

'אם הקב"ה שבע רצון ממני, כביכול, כפי שאני שבע רצון ממנו, אין לי מה לדאוג', היה הדוד רפאל מתלוצץ ואומר למקורביו.

להוספה לרשימת התפוצה

נא שילחו את המילה "הוספה"

לתיבת המייל "נר לדוד" – nerledovid@gmail.com

בברכה

מערכת "נר לדוד"

ואמנם, מי כמוהו ידע להביע את שביעות רצונו מהבורא ית' בכל הזדמנות, בכל הנסיבות, בעת שליווה את אשתו שהיתה מפורסמת בצדקותה ובמעלותיה התרומיות הנדירות או בעת שהלך לחופת ילדיו, בעת שהלך להלווית בתו או בעת שישב כסנדק בברית נכדו או נינו, כי הוא קיבל מאת הבורא ית' את כל מה שהוא נתן לו, מתוך קידה עמוקה של הודיה מעומק הלב, הוא הודה להקב"ה בכל רגע על ששמו

רפאל, על שאביו היה ר' אברהם המפורסם, על שיש לו ילדים כולם בני תורה ויראי שמים מרבים, הוא הודה להקב"ה שיש לו פרוטה אחת בכיס, הוא הודה להקב"ה שהוא חי, שהוא אינו זקוק לרופא ולתרופות, שהוא מתהלך כשהוא מתנדנד בגופו המסורבל על רגליו הקטנות בהשוואה לגופו הגדול.

הוא הודה על כל מבט בעולמו של הקב"ה. על כל פסיעה הוא הודה במבטו שלו, האופייני לא רק לדיבורו אלא לכל הליכי-חיו. הוא הודה במבט מתלגלג קמעא, וזאת כדי שלא ירהרר מישוהו בסוף העולם, כי הדוד רפאל מהרהר אחרי מידותיו של הקב"ה, כשהוא נזכר בתלאות שפקדו אותו, כשהוא נזכר בשנותיו הקשות ביותר, כשהיה מהלך עם שקו ותרמילו ומקלו על פני הכפרים ומוכר מיני סידקית לכפריים, ואינו נהנה מהם אפילו לגימה של מים. הוא היה מכובד על כולם, בגלל חיוניותו ובגלל יושרו הנדיר, שאינו בנמצא כיום אפילו אצל אנשים ישרים למדי.

"שמע", היה נוטל את דש הבגד, מסתכל בעיניו הכחולות שהיו מלאי אהבה שלא הבחנת בו אלא לאחר ידידות ארוכה ואישית, ומדבר אליך:

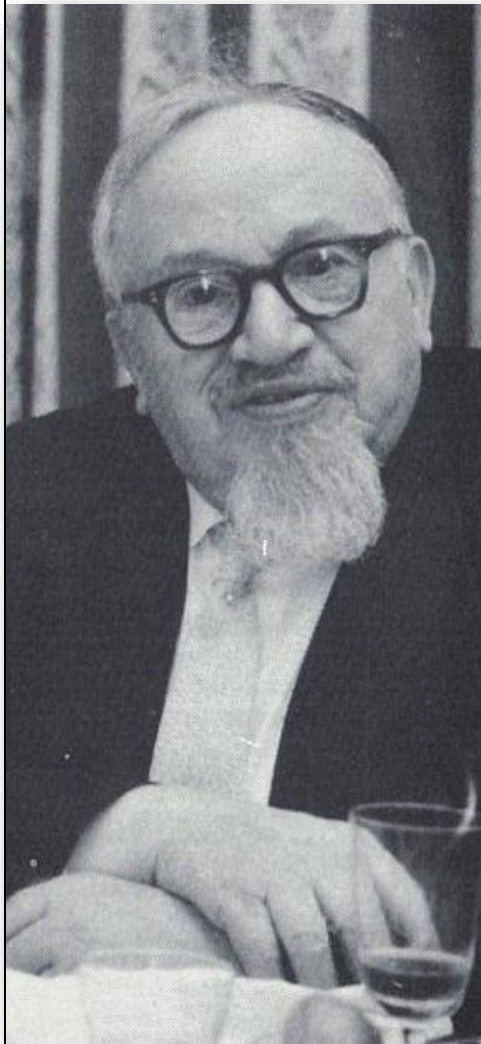
"שמע, לא שאני חכם או בן תורה, אבל כשם שכל חפץ מבריק לאחר שמשפשפים אותו בפצירה היטב היטב, כך אני השתפשפתי, ומה שאני אומר לך, איני אומר לך כדי ללמד, אלא כדי לעזור לך להוריד את הנטל, והריני מקיים בזה מצוות "עזוב תעזוב עמו", אבל אתה חייב לעזור לי להוריד את הנטל ממך".

אתה דואג, היה אומר לי, וכי אתה חושב ש"הוא" אינו דואג לך, כביכול, ולמה לך להכנס לתחומו של הקב"ה, כביכול, אם הוא דואג לך בודאי כבר ידע כיצד לחלץ אותך מצרתך, אלא מה, האם אתה חושב שהוא, כביכול, לא... – חס מלהזכיר אפילו בחלום מיילים כאלה. אז למה לא תהיה שמח, הבה אספר לך...

אבל אני, אין בכוחי לספר כמו שהדוד רפאל סיפר על פרטי חייו, על כוח בטחונו, על סבלו שנשא אותו כשם שאדם נושא משא שהטילו עליו בתשלום, והוא רשאי לזרוק מעליו את המשא הזה בכל שעה.

אלא שאדם לעמל יולד, ויש לטלטל את המשא שהקב"ה הטיל עליך, למה רק עליך? האם חשבת על כך, למה הטיל הקב"ה את המשא רק עליך ולא על פלוני, חסרים אנשים מלבדך? הרי שהקב"ה מסתכל בך, אישית, בך רפאל בן אברהם, ואמר: טול את ה"פאקעט" הזה והולך אותו אפילו למדי.

ואתה הולך בלאו הכי, אז למה לך 'הלוך ילך ובכה', מוטב שבא תבוא ברינה ונושא את ה"פאקעט" שלך. כמה צדקת, הדוד רפאל!

ב

הוא היה משוחח עם הקב"ה.

וכי למה לא? הרי אם אפשר לדבר עם הבת בלונדון או בבאזל, אם אפשר לדבר עם סתם בן אדם סוחר המתגורר בפן-מון-ג'וס, למה לא לשוחח, להבדיל, עם הקב"ה הנמצא ליד שולחנך ממש, ליד הדלפק שבו אתה עומד כל היום ושולח סחורות על פני המדינה, מקבל הזמנות ובודק בבדיקה קפדנית שלא יארע חלילה שום פסול במשלוח, כי מלבד ההונאה שבדבר, יש כאן חילול השם, ואת הקב"ה כיבד מאוד הדוד רפאל.

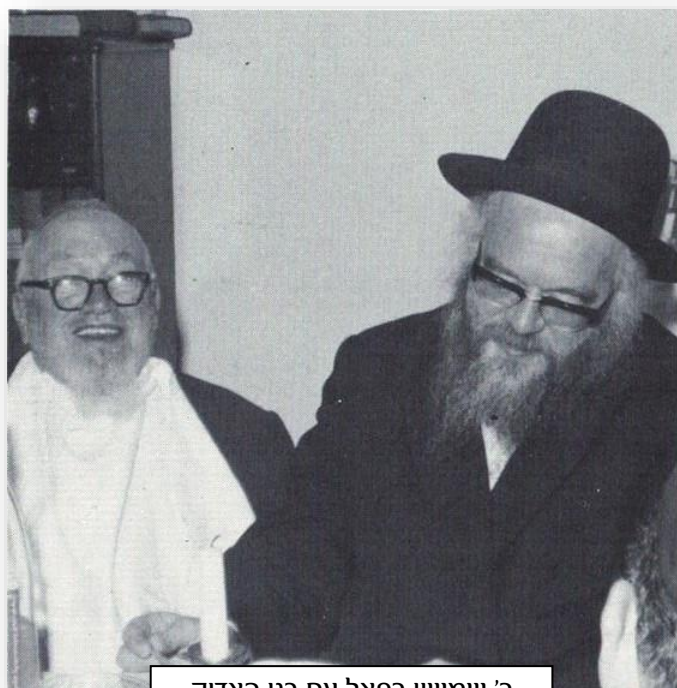
ומשום כך היה מנצל כל הזדמנות ומשוחח עמו, עם כביכול, רבונו של עולם.

פעמים שהיה פותח את התריס, לאחריו את החלון, מתכופף כולו לראות את השמים, ואחר כך מושיט את ידיו מבעד לחלון הפתוח לעבר מי שהחיים שלו, הפרנסה שלו, הדירה שלו, הילדים שלו, והוא משוחח:

"ליבער גאט, אשתי שכיב מרע, בבית ילדים קטנים, 11 ילדים קטנים, הילדים הם שלך כמו שלי, מי יחנך אותם לחיי יהדות שלמים? מי יחדיר בהם את הנשמה שאני ורעייתי נושאים בקרבנו, שאנחנו זכינו להיות יהודים, אנא רפא נא לה".

זו היתה שיחה שאינה נמצאת בשום סידור תפלות, אין לחבר מלים מיוחדות בשביל שיחה כזו, זו היתה שיחה "ביני לבינו", כפי שהוא היה מגדיר "שיחות" מעין אלה.

בשעות הקשות שלו, כאשר כלתה אצלו הפרוטה מן הכיס, אז היה משוחח עם קונו, בלשון פשוטה, לשון שהיתה מוכרת רק לו ולבוראו, הוא לא היה מחפש מלים ולא היה לו מספיק זמן לומר תהלים, אבל הדמעות שלו ליוו את המלים הפשוטות: "ליבער גאט, זרוק נא בשבילי מעט מכספך, זהוב אחד מאוצרך יספיק לי לכל החיים".

ר' שמשון רפאל עם בנו הצדיק המקובל ר' חיים אריה זצ"ל

אף אחד לא שמע את השיחות הללו. רק לאחר מכן, כאשר ביקש להחדיר לילדיו את האמונה השלמה, את התחושה כי הקב"ה הוא על ירך ממש, ד' צלך, כי אין הפרנסה ב"געשעפט" הגדול או הקטן, והראיה שיש לו בית מסחר ואין פרנסה, ואילו פלוני עשיר גדול – אלא יש לדעת כיצד ומה לבקש.

ושיחתו-תפילתו השתרעה על פני כל חייו, בדרכים-לא-דרכים שהיה מהלך בהן, בביתו ליד שולחנו או ליד מכתבתו, מעולם לא הסיח דעתו ממנה, הוא ביקש בה נוחם לתלאותיו, ממנה הוא למד את כוח הבטחון הנדיר שלו, שכמעט ולא ראיתי דוגמתו בין אנשים שלא נמנו על גדולי התורה והיראה, תפלתו היתה חדורה בטחון ואמונה כה מוחשיים, עד שלפעמים, כך הבנתי מדבריו, מי שהבחין בכך היה מסתובב לראות עם מי מדבר הדוד רפאל.

הוא הסתיר את תפלותיו אפילו כשהתלוצץ עם מכריו וידידיו המרובים, ותמיד היתה בפיו הלצה טובה, לא חלילה לשם ליצנות, אלא לשם בדיחת דעתו ודעת אחרים, שמישהו לא ירגיש כי אמנם חסר לו משהו.

מהיכן הוא למד את כוח האמונה הזה, את כוח הבטחון הבלתי מעורער? שדרי"ם שהיו מבקרים תכופות את עירו, כל מי שבא לעיר באקראי או אפילו לשעה קלה, היה מקרב אותו ומשוחח עמו, ואף פעם לא יצא נפסד משיחות מעין אלה, מכל אחד שאב עידוד. כאשר ראה את העניות של השדרי"ם, וכאשר ראה את העשירות של עשירים בישבם בכורסאות המרופדות של המלונות המפוארים בערי הקייט של שווייץ, הוא למד משיחות קלות עם כפריים ועם קונים שבאו לחנותו, אולם בעיקר הוא למד מעצמו, מהסתכלותו בתוך תוכם של חיייו הפרטיים, מתוך שהכיר על כל צעד את השגחתו הפרטית.

אולם עיקר שיחותיו עם הקב"ה, נסבו על ילדיו.

שלש פעמים ביום, כך אמר פעם דרך-אגב, כאשר אני מתפלל את תפלותי, אני מבקש מהקב"ה שכל הילדים שלי יהיו בני תורה ויראי-שמים, וזאת הוא התפלל כאשר היו לו כבר נינים, ו"ילדיו" התקרבו לגיל ששים, גם עליהם הוא התפלל, משום שאדם אינו בטוח בעצמו עד יום מותו, ובכל תפילותיו, בין שיחה לשיחה עם

ר' שמשון רפאל ורעייתו ו-11 ילדיהם בסוכה (תרצ"ז). ר' אברהם נראה הראשון משמאל

הקב"ה, היה מונה בפני הקב"ה את כל ילדיו, נכדיו וניניו, שרובם בארץ ישראל, כל אחד בשמו היה מזכיר בפני הקב"ה ומבקש שישארו כמו שהם היום, יראי שמים מרבים, מרביצי תורה ואמונה, מגדלים דורות של תלמידי חכמים והעיקר – בעלי בטחון וכוח אמונה איתן ללא ערעור. הוא נמנה על היחידים שזכה לכך בשופי.

ג

אהבתו להקב"ה היתה אהבה תמימה, הוא היה מקריבה שעה שעה ביחד עם עצמיותו הנפלאה על מזבח מיוחד שנמצא בלבו.

היה זה מזבח מצומצם בלב ענק, שרק מעטים הכירו את גדלות לבו, ורק עכשיו כאשר נאספים ומשוחחים עליו, מביא כל אחד דורון לנשמתו הטהורה, בהוסיפו עוד לבנה, עוד נדבך, לבנין היפה ששמו "רפאל ארלנגר", ויום היה ממציא אהבה חדשה לבוראו, ואותה אהבה העניק גם לצאצאיו המרובים (כ"י). לא במתנת יד הם קבלו זאת ממנו, אלא מתוך מעשיו שנחרתו בלבם, מתוך דבריו שבדרך אגב, מתוך שיחותיו על דא ועל הא שאהבה זו נשזרה בהן.

כיצד הגיע יהודי כזה לאהבה תמימה כזו, לא אדע לפרש. לכל אדם יש, כידוע, מקום מיוחד בשביל הקב"ה בלבו, אלא שרוב האנשים אינם יודעים על כך, ואינם מכירים בפינה מוסתרת זו, בחינת חביון-

עוזו, וכפי הנראה הוא, הדוד רפאל, היהודי שלא למד בישיבות ולא הגיע ללימוד המוסר או החסידות, זכה למצוא את הנקודה הפנימית הזו, והיא היתה ידועה רק לו והיא האירה את מעמקי נשמתו והיא האירה את נבכי חייו, והיא אשר נתנה לו את האהבה התמימה הזו, אהבה שאינה קשורה בשום דבר גשמי ובשום דבר רוחני, כי זה למעלה מן הרוחניות המוכרת לאנשים קטנים כמוני, והמים הרבים ששטפו אותו במשך חייו, לא כיבו אותה אלא להיפך, ליחכו את ה"יקיות" שלו והעניקו לו תמימות באהבתו הגדולה לאלוקיו.

ומשום כך ביקש תמיד לעשות הכל לשם שמים.

שנה אחרי חתונתו עמד הוא ורעיתו הצדקנית והקימו סוכת-פאר, פיארו אותה בכל היופי שהיה להם בביתם החדש, השקיעו בה את כל היופי שבלבם כדי לקיים את המצוה של "סוכה נאה".

עוד הם עסוקים, קלטה רעיתו כמה קטעי מלים שבעלה עומד וממלמל לעצמו.

אמרה לו: מה אמרת כעת?

ביקש ר' רפאל להסתיר את תפלתו, אולם כאשר אשתו המשיכה להפציר בו, אמר לה:

בקשתי מהקב"ה שלא יזמין לנו בחג סוכות זה אורחים לסוכתנו.

וכל כך למה, שאלה אשתו.

כדי שכל הפאר שפארנו את הסוכה את סוכת המצוה יעשה לשם מצוה בלבד לשמו של הקב"ה, ואם יבואו אורחים אלינו ובודאי יאמרו: 'איזו סוכה יפה יש לזוג ארלנגר הצעיר!' נמצא שאנחנו נהנה מעבודתנו וה"לשמה" לא יהיה שלם.

אף אני ביקשתי כך, נענתה אשתו בחיוך.

אם יתן איש כל הון ביתו באהבה זו, בוז יבוזו לו.

ד

מבטיח אני לכם, שבעת כתיבת שורות אלה לא הוזלתי אף דמעה, משום שפחדתי מצערו של הדוד רפאל וזכרונו לברכה, וכל מה שקראתם עד הלום, איננו אלא חיוך, חיוך שובה לב על קברו הרענן של היהודי הפשוט רפאל בן אברהם.

משום שגם הוא לא הוזיל אף פעם דמעה בכדי, על דברים שאפשר להעלותם על הכתב, הוא רק בכה בתפלתו, כאשר עמד ארבעים שנה רצופות ובקש רחמים בימים הנוראים בעד קהילתו, אז הוא בכה הרבה, אז, כך הוא אמר, נדמה לי כי בידי טס של זהב ואני מגיש את תפילותי על טס הזהב לפני הקב"ה, ומוסיף דמעה משלי.

אלא שלי, הקטן והעני במעש, אין דמעה כזו.

אלא שבכל זאת יש לי משהו בשביל הדוד רפאל:

פעם הלך עם בנו בערב יום הכפורים, ובנו ניגן לפניו אחד הניגונים הידועים שמנגנים אותם ביום-הכפורים.

שמע הדוד את הניגון ושיבח אותו: אתה מנגן יפה. ובקשה לי אליך: אנא, נגן את הניגון הזה כאשר יסתמו את הגולל על קברי.

עכשיו כשנסתם הגולל, בואו ונשיר את הניגון הזה.

הניגון היפה שהדוד ניגן אותו ארבעים שנה לפני התיבה ביום הכפורים.

המודיע. ז' אדר א' תשל"ג

ברכת אברהם*

נתברך ש"ב הרב הגדול רבי אברהם ארלנגר לא רק בברכת אברהם אלא גם בברכת התורה.

אנו מברכים בכל יום "אשר קדשנו וכו' לעסוק בדברי תורה". ברכה זו אינה רק ברכת המצוה אלא גם ברכת הנהנין וברכת ההודאה. כי מי שעיסוקו בתורה בלבד, אף שהוא עושה בידי תרפ"ט פעולות אחרות אבל נפשו קשורה בנפש התורה ובפנימיותו הוא עסוק בה תדיר, הרי אין שיעור להנאתו, ואין מלים להודות להקב"ה על ההנאה הגדולה שהעניק למי שעוסק בתורה.

והרב המחבר שליט"א הוא בין העוסקים בתורה במלא מובן המילה.

שמא תאמרו לשבח באתי את הרב המחבר? לא כי, אלא למדתי את זה מתוך ספרו "ברכת אברהם", שכל מי שמעיין בו מרגיש מיד, כי עיסוק יש כאן, עיסוק מרובה, יגיעה עצומה בכל אות מדברי חז"ל. קושיות, תירוצים ונימוקים שאינם מלים אלא טיפות זיעה ודם הנפש.

וכך לימדונו חז"ל הק', שכל מי שאינו מקיא את חלב אמו מתוך לימודו, אינו מגיע לעומקם של הדברים, כלומר, כל מי שאינו מוציא מעצמו את כל אשר לו מנעוריו עד אותה שעה שהוא עוסק בתורה ורוצה לחדש בה דבר, אינו מסוגל להגיע לחידוש שיהא ראוי שישמע בבית המדרש.

כי הרי זה ההבדל המהותי בין חידוש בתורה הק' לבין חידוש בענינים אחרים שאינם של תורה. שהחידוש שלא בעניני התורה אינו קשור בנשמה, אלא במוח בלבד, אינו קשור בהארה פנימית המקבלת שפע מלעילא, אינו קשור בשלשלת הארוכה המתמשכת ממתן תורה בסיני ועד לשיעור בישיבה לפני התלמידים. ובחידושי התורה אי אפשר אלא אם כן נמצא האדם במצב כזה כמתואר לעיל בלשון בני אדם שבידי.

והרב המחבר מתייגע מנעוריו ועד היום יגיעה עצומה, בכל כוחותיו הפיסיים והנפשיים, הוא התייגע כאשר התאבק באבק רגלי מרן הרב מבריסק זצוק"ל, וממשיך להתייגע כאשר מלמד את בני ישיבת "קול תורה" את מהותו של קול התורה.

והספר הזה הוא פרי עמלו, הוא אמנם רק על מסכת אחת, בבא קמא, ואף כי מסכת זו נלמדת כל כך הרבה על ידי כל כך הרבה תלמידים (כ"י) מתחילים וממשיכים, אבל על ידי עמל רב וביגיעה עצומה, אפשר לחדש בה דברים נפלאים הנשמעים לאוזן המסוגלת לקלוט הרבה מדברים קצרים.

דבריו בספר זה קצרים, ברובם המכריע, אולם זהו בחינת מועט המחזיק הרבה. תלמיד שיטול לידי את הספר הזה יראה לפניו את הרב המשנן לו את דברי רש"י ותוס', ואת דברי הגמ' הנראים כל כך "פשוטים", ואשר כבר למדו אותם הרבה פעמים, כי עדיין יש למצות הרבה, כי עדיין אתה זקוק להערה זו שהעיר לך זה עתה הרב המחבר. אין שם מערכות גדולות ואין הרבה מחבר נוטה למסכתות אחרות ולסוגיות אחרות לחברן זו בזו ולפלפל בכולם בבת אחת, הוא מתייגע, כאמור, על כל מילה, ואין צורך למי שרוצה להבין רק את אשר לפניו לרוץ על פני הש"ס ולהוכיח למדנות ובקיאיות. יש צורך להבין, וזה הכל.

ובספר אשר לפנינו ימצא כל תלמיד דרך להבין, ובעיקר כיצד יש להבין, וכיצד יש לדקדק בכל מלה ומלה, וככל שמרבים לדקדק כן מרבים למצוא, למצוא הרבה דברים שלא חשבת עליהם משום שלא שערת כי דוקא כאן במקום שנראה כל כך פשוט אפשר לחדש דברים הרבה המאירים את הנפש.

אין ספק, כפי אשר העידו עליו גדולי ישראל, כי ספר זה ישמש ברכה לתלמידים די בכל אתר ואתר וראוי שראשי ישיבות, במיוחד ראשי ישיבות קטנות, ימליצו בפני תלמידיהם להשתמש בספר הזה הרבה כי הרבה ברכה ימצאו בו.

*ספר ברכת אברהם על מסכת בבא קמא, מאת הרב וכו' אברהם ארלנגר ר"מ בישיבת קול תורה בירושלים. ירושלים, תשל"ב, קמ"ח עמודים.

המודיע. ט"ו אדר א' תשל"ג